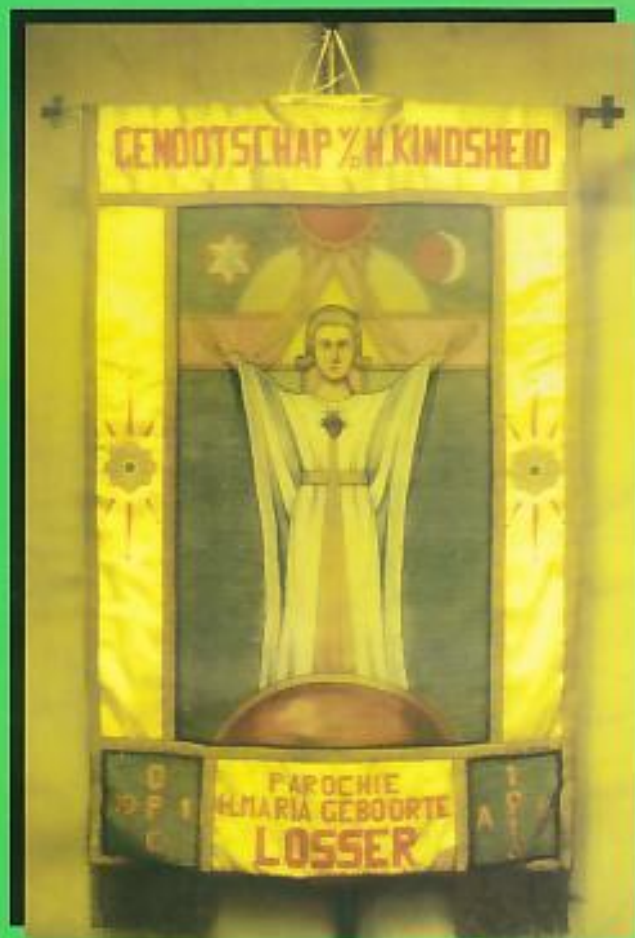

OET DORP.....
.....EN MARKE

STICHTING HISTORISCHE KRING LOSSER

“Oet Dorp en Marke Losser”

*Verschijnt vier keer per jaar onder verantwoordelijkheid van de
Stichting Historische Kring Losser*

STICHTING HISTORISCHE KRING LOSSER

Ogericht 1969

De Stichting Historische Kring Losser stelt zich ten doel de kennis van en de interesse voor de geschiedenis van Dorp en Marke Losser te bevorderen in de meest brede zin.

Bestuursleden van de Kring maken deel uit van de

- Stichting Dorpsbleek,
- Gemeentelijke Straatnaamcommissie,
- Gemeentelijke Monumentencommissie,
- Commissie Open Monumentendag en
- Stichting Erve Kraesgenberg.

De jaarcontributie bedraagt f 20, voor een echtpaar f 25.

Rekeningen t.n.v. Stichting Historische Kring Losser:

- Rabobank Losser 33.73.08.098
- Postbank 3.121.136

Bestuur

Thea Evers-Evers (vz.)	Staringstraat 7	7581 BL Losser	5382613
Herman Bourgonje (secr.)*	Enschedesestr 19	7582 AE Losser	5381615
Georg van Slageren (penn.mr.)*	Hogeweg 36	7582 CH Losser	5382850
Leo Augustijn *	Het Witte Zand 55	7586 GW O'dinkel	5386190
Gerda Hogebrink	Lutterstraat 55	7581 BT Losser	5381291
Stieny Meijerink-Hannink	Lutterstraat 53	7581 BT Losser	5385396
Hermien Scholten-Vos	Gronausestraat 98	7581 CJ Losser	5381972
Suub Smit	St. Maartenstraat 24	7581 AL Losser	5388996

*)Redactie van 'Oet Dorp en Marke', dat vier keer per jaar verschijnt

COLOFON

Oet Dorp en Marke Losser
verschijnt vier keer per jaar onder
verantwoordelijkheid van de
Stichting Historische Kring Losser.

Jaargang 2001 Nr.: 3
Druk en Vormgeving
Drukkerij Augustijn Enschede

Foto omslag: Het oudste vaandel van het Genootschap van de Heilige Kindsheid te Losser (foto Herman ten Brake)

Inhoud

STICHTING HISTORISCHE KRING LOSSER	3
KINDSHEIDOPTOCHTEN	5
UITGAVEN VAN DE STICHTING HISTORISCHE KRING LOSSER	28

KINDSHEIDOPTOCHTEN

door Thea Evers

"Het grootste mysterie uit mijn jeugd, dat zijn die Kindsheidoptochten. Daar heb ik nooit iets van begrepen."

Deze verzuchting van een Lossernaar van protestants-christelijke huize, gaf niet alleen blijk van de grote afstand tussen katholieken en protestanten, maar maakte ook duidelijk dat er aspecten van het "rijke roomsche leven" bestonden, die voor een buitenstaander volstrekt ontoegankelijk en onbegrijpelijk waren.

Wanneer je in de huidige tijd het woord Kindsheidoptochten hoort, dan rijzen er in eerste instantie ook veel vraagtekens. Het woord kindsheid roept verschillende associaties op. Kindsheid staat voor jeugd. Maar het begrip werd ook gebruikt als synoniem voor dementie. Iemand was vanwege kindsheid onder curatele gesteld. En in dat verband raakt de tegenwoordige lezer bij het begrip Kindsheidoptochten zelf in opperste verwarring. Het zal toch niet ... , denk je dan. Nee, inderdaad niet, zo erg was het zelfs vroeger niet, ook niet in Losser.

Kindsheid werd echter ook nog gebruikt in een ander verband. Dan werd er gesproken over de Heilige Kindsheid, waarmee dan de kinderjaren van Jezus werden aangeduid.

En hier ligt de relatie met de vroegere Kindsheidoptochten, zoals ze in de twintiger en dertiger jaren van de vorige eeuw ook in Losser in zwang waren. Voor deze optochten werden de kinderen geschminkt en verkleed tot figuren uit de rooms katholieke wereld: de paus, kardinalen, herders, nonnen en wat verder maar tot de verbeelding sprak. Maar ook het Kindje Jezus zelf werd uitgebeeld, met daarnaast allerlei te bekeren heidenkinderen zoals Chineesjes, negerkindertjes en woeste Dayaks uit ons eigen Indië. De opbrengst van deze optochten was bestemd voor de missie, want voor de deelname moest wel betaald worden. En ook de toeschouwers deden

letterlijk een duit in het zakje. Voor het hoe en waarom van dit alles moeten we terug naar de negentiende eeuw.

Genootschap van de Heilige Kindsheid

In de negentiende eeuw, in 1843, werd een nieuw pauselijk genootschap opgericht, het Genootschap van de H. Kindsheid.

Het doel van dit genootschap was het missiebewustzijn bij katholieke kinderen te vormen en door middel van hun gebeden, offers en giften hulp te bieden aan de jeugd in de missielanden en deze kinderen een christelijke opvoeding te geven. Op die manier namen ook de kinderen in de westerse wereld deel aan het missiewerk onder de "heidense kinderen" en werd de solidariteitsgedachte niet de missie onder de jeugd levendig gehouden.

De naam H. Kindsheid staat ook in verband met het feit, dat het Kindje Jezus zelf indertijd de (ongedoopt vermoorde) Onnozele Kinderen voor de hemel had gered.

Het genootschap was ontstaan in Frankrijk op initiatief van mgr. Graaf Charles de Forbin-Janson, bisschop van Nancy. Hij wordt omschreven als iemand het een echt "apostelhart".

Hij preekte missies en retraites in Frankrijk, maar werd door de Julirevolutie van 1830 verdreven. Hij trok toen als pelgrim via Klein-Azië naar Palestina en daarna naar Noord-Amerika, dat hij al predikend doorkruiste.

Na zijn terugkeer in Europa werd deze ijveraar voor het katholieke geloof getroffen door de noden van de missie in China. China stond in die tijd erg in de belangstelling. Het Westen had, naar nieuwe markten zoekend voor de producten van zijn jonge industrie, de poorten van China met geweld opengebroken tijdens de Opiumoorlog van 1840- 1842. Deze oorlog werd zogenaamd gevoerd wegens de verbeurdverklaring en verbranding door Chinese ambtenaren van uit Brits-Indië aangevoerde opium, maar was eigenlijk gewoon een botsing tussen de economische expansiedrang van het Westen en de Chinese behoudzucht.

De situatie in China was in sociaal opzicht ten hemel schreiend en de missionarissen en missiezusters die daar werkzaam waren, werden met name geconfronteerd met het leed van de kinderen. Door armoede en

hongersnoden waren de mensen in de regel niet in staat om meer dan twee kinderen groot te brengen.

Baby's werden in grote getale vermoord of te vondeling gelegd. En meisjes waren helemaal niet in tel.

Uit brieven en verhalen van missionarissen raakte dit schrijnende kinderleed bekend in Europa en de nieuwe missie van mgr. Forbin-Janson werd toen "die arme kleintjes te bewaren voor een wrede dood en hun zielen te redden voor de hemel". Dat werd de opzet van zijn stichting, de H. Kindsheid. De katholieke kinderen van de gehele wereld wilde hij oproepen tot een nieuwe kruistocht; als "wapen" zouden ze dragen het gebed en het offertje van een paar centen. De onschuld moest ten strijde trekken voor de onschuld. De heidense kinderen moesten verlost worden door de Christenkinderen . En hun Aanvoerder, hun Voorbeeld en Beschermmer zou het Jezuskind zijn .

Met zijn ijver en passie vond de bisschop steun in Frankrijk, maar ook in andere landen. Hij wist hooggeplaatste personen, waaronder ook verschillende vorsten, voor zijn genootschap te winnen en zo kon hij als eerste leden in België, de koningskinderen inschrijven.

Het Genootschap van de H. Kindsheid verspreidde zich dus ook spoed in andere landen en "Hollande" wordt reeds vermeld in een financieel overzicht van 1847- 1848. Er waren toen afdelingen in Tilburg, Maastricht en Warmomd. De opbloei van het missionaire leven onder de katholieken van Nederland in het midden van de negentiende eeuw had verschillende oorzaken. In de nieuwe grondwet van 1848 was het verbod op Verenigingen opgeheven. Door dit verbod was het voortbestaan of het stichten van religieuze orden en congregaties niet mogelijk geweest. Nu kwamen de oude orden weer tot bloei en Nederland werd zelfs een toevluchtsoord voor buitenlandse missieorganisaties. Uit Duitsland en Frankrijk kwamen congregaties naar Nederland, die door de antiklerikale kloosterwetten in hun eigen land gedwongen werden uit te wijken.

Een andere oorzaak was, dat katholieke leiders, na het tijdperk van de schuilkerken, met krachtige hand de emancipatie aanpakten en de missie was daarbij zeer bruikbaar: "Ook wij Katholieken zenden onze beste zonen en

dochteren uit naar het uiteinde van de wereld om het rijk van Christus te helpen verbreiden".

In eerste instantie ging de belangstelling dus uit naar China. Later kwamen ook andere missielanden in beeld, met name Afrika. Maar de situatie in China veranderde slechts heel moeizaam.

Een getuigenis van een zuster uit de twintigste eeuw: " Ik ben in 1935 naar China gegaan. We hadden daar ook een weeshuis waar vondelingen werden verzorgd. Onze paters brachten ze mee uit de dorpen, of we vonden ze langs de straat. Ons weeshuis was altijd vol, alle bedjes waren bezet. Als er eentje stierf kon een ander er meteen weer in. De kinderen die wij van de straat oppikten, waren daar vlak na de geboorte neergelegd. Die stierven bijna allemaal binnen de vier weken aan tetanus."

In 1941 wordt het volgende vermeld: "De onmenselijke behandeling van de kinderen een eeuw geleden in China, was de aanleiding tot de oprichting der H. Kindsheid. Intussen zijn in de meer beschaafde streken van China althans de ergste misstanden opgeruimd, ofschoon het ook in onze dagen niet zelden voorkomt, dat arme of ontaarde ouders hun pasgeboren kinderen doden, te vondeling leggen, of aan de missiestatie voor een zekere vergoeding aanbieden.

Als de missionaris zich niet over die rampzalige schepseltjes ontfermt, worden ze aan een gruwelijke dood prijsgegeven of bestemd voor huizen van ontucht. Wij mogen dus ook tegenwoordig nog wel spreken van 'slaafjes' en 'vrijkopen', al treedt dit vrijkopen nu niet meer zó op de voorgrond als een eeuw geleden".

In andere landen was het duidelijk anders: "Er zijn echter ook volken (b.v. veel negerstammen), die zó op hun kinderen gesteld zijn, dat zij er niet aan denken ze te vondeling te leggen of ze af te staan".

Een zuster zegt: "In China was geen enkele vorm van geboortebeperving of zo. Wat de Afrikanen wel hadden, die hadden zo hun eigen methoden en middeltjes ... , maar die Chinese vrouwen wisten soms niet eens hoeveel kinderen ze hadden gekregen, die waren de tel kwijt. Als je vroeg: hoeveel? Dan zeiden ze : verscheidene".

Lid van het Genootschap van de Heilige Kindsheid konden zijn alle katholieke kinderen vanaf hun doopsel tot aan het einde van hun twaalfde jaar. Na hun twaalfde konden zij tot de H. Kindsheid blijven behoren als buitengewoon lid. Maar buitengewone leden moesten tevens lid zijn van het Genootschap tot voortplanting van het Geloof Toen later de leerplichtige leeftijd werd opgetrokken naar 14 jaar, werd deze regel ook door het Genootschap gehanteerd.

De verplichtingen die de kinderen op zich namen bestonden uit het iedere dag bidden van een Weesgegroet met het schietgebed: "H. Maagd Maria, bidt voor ons en de arme heidenkinderen" en daarnaast maandelijks een missieaalmoes geven van 2,5 cent (dat was in die tijd een muntstuk).

Bij het gouden jubileum van het genootschap in 1893 werden een aantal cijfers bekend gemaakt: "In de 171 Missies in Azië, Afrika, Oceanië en Amerika, die destijds ondersteund werden, bestonden circa 6000 scholen, weeshuizen en werk plaatsen, met een zich ieder jaar hernieuwende bevolking van 170.000 kinderen. In de halve eeuw, die sinds haar stichting was verlopen, had de H. Kindsheid de genade van het H. Doopsel verschaft aan 14.000.000 heidenkinderen (de Doopsels van stervende volwassenen zijn in dit getal niet begrepen) en op grond van de verslagen der Apostolische vicarissen kon men het getal Doopsels op ongeveer 600.000 per jaar schatten. Voor het onderhoud van haar missionarissen, catechisten en doopsters alsmede voor het vrijkopen en opvoeden van heidenkinderen, beschikte de H. Kindsheid

omstreeks 1893 over een jaarlijks budget van 3 miljoen Franse francs (f 1.440.000). Het totaal van de aalmoezen, door de kinderen in die vijftig jaar met kleine beetjes bijeengebracht, liep tegen de 91 miljoen francs (f 43.680.000).

Toch was het genootschap in de negentiende eeuw nog niet eens echt op kinderen gericht. Daar zou later veel meer aandacht aan besteed worden.

*Drie Losserse leden van het Genootschap van de Heilige Kindsheid.
Wie weet wie dit zijn?*

Eeuw van het kind

In 1900 verschijnt een boek van de Zweedse pedagoge en voorvechtster van de vrouwenemancipatie Ellen Key (1849-1926) met als titel "De eeuw van het kind". De schrijfster hield daarin de maatschappij een spiegel voor: een volwassen mens zou krankzinnig worden wanneer men hem slechts één dag zou behandelen op de manier waarop hij al jarenlang zijn kind behandelt. Zij hekelt het tuchtigen van kinderen, de slechte sociale omstandigheden en de ontbrekende gezondheidszorg.

Het boek maakte alom grote indruk en samen met ontwikkelingen die reeds in gang waren gezet, zoals leerplicht en daardoor uitstel van kinderarbeid, kwam het kind en zijn opvoeding steeds meer in de belangstelling te staan.

Al vanaf 1847 gaf het genootschap in Vlaanderen een tijdschrift uit onder de titel: "Annalen van Het Genootschap der Heilige Kindsheid".

In de geschiedenis van de jeugdtijdschriften wordt dit het "eerste missieblaadje voor kinderen" genoemd. Er volgt ook direct een Nederlandse uitgave. De ondertitel luidde: "Vergadering van Christene kinderen voor de afkoop van der ongeloovige kinderen in China en andere afgodische landen". In de Nederlandse uitgave wordt China als "Sina" geschreven. Het blad blijft onder deze titel bestaan tot 1933.

Er zijn inmiddels 498 nummers verschenen. Dan wordt de Nederlandse titel veranderd in "De kleine apostel".

Tot 1905 wordt in het blad echter nergens duidelijk gemaakt dat het tijdschrift gericht is op kinderen. Vermoedelijk zijn de lezers dan volwassenen en kinderen, want in eerste instantie bestonden de leden van het genootschap voor een groot deel uit volwassenen. Later pas, na 1900, ook in toenemende mate uit kinderen. Dan worden er door de plaatselijke afdelingen Kindsheidgroepen gevormd en voor die groepen wordt de betrokkenheid met de heidenkinderen en de missie aangeleerd met behulp van teksten en foto's. En dan begint men ook met het organiseren van feesten en optochten ten behoeve van de arme heidenkinderen.

Inzamelen van geld voor het dopen en vrijkopen van heidenkinderen, dat is het doel. Op de omslag van de tachtigste jaargang wordt het als volgt uitgelegd: " Het Genootschap der H. Kindsheid is het apostelschap der Christenkinderen bij de kinderen van Sina en andere ongeloovige landen, in den naam en ter liefde van het Goddelijke Kind Jezus. Het doet jaarlijks meer dan 350.000 stervende kinderen doopen, die zoo den Hemel gaan bevolken. Het redt het leven van een groot aantal dier onnoozele wichtjes, welke door ontaarde ouders aan een wrede dood worden prijsgegeven; dikwijls koopt het die door geld vrij - het voedt ze op in gestichten en scholen. Deze kinderen, die aan ons H. Geloof hun bestaan te danken hebben, worden later nuttige helpers ter bekeering van hun ongelukkige vaderland".

Door middel van dit tijdschrift moesten katholieken op de hoogte gebracht worden en interesse krijgen voor het missiewerk.

Maar ook komt de concurrentie met de protestantse zending om de hoek kijken. In 1850 reist de protestantse zendeling Gützlaff door het land, om

zijn geloofsgenoten aan te sporen het zendingswerk onder Chinezen te steunen.

Naar aanleiding daarvan schrijft het blad: "Zouden wij, Katholieke Nederlanders, niet metterdaad bewijzen willen, dat wij bezielde zijn met dezelfde liefde welke lang vóór Gützlaff, lang vóór de eerste belangstelling van Protestanten in het land der Sinezen, de Katholieke zendelingen naar Sina dreef, om met opoffering van goed en bloed de Christelijke godsdienst in dat uitgestrekt rijk te planten en tot bloei te brengen?"

Die aandacht voor kinderen, die na 1900 ontstond, komt ook tot uiting in het Vaticaanse beleid uit die tijd. De kindercommunie vond vroeger plaats op de leeftijd van 12 jaar. Paus Pius X propageerde sinds zijn aantreden in 1903, dat de mens God kon bereiken via de 'kleine weg' der kinderlijke vroomheid, in navolging van de Franse karmelietes Theresia van Lisieux (1873- 1897), die enkele jaren daarvoor toch al in een "geur van heiligheid" gestorven was. (Zij werd in 1925 heilig verklaard en in 1927 tot patrones van de missie uitgeroepen).

Pius X zag deze "kleine weg" als een krachtig medicijn tegen de, in zijn ogen rationalistische en materialistische tijdgeest, die onherroepelijk moest leiden tot geloofsafval. In dat kader werd dan ook in 1910 de leeftijd van de eerste communie drastisch vervroegd van het twaalfde naar het achtste levensjaar. In het verlengde daarvan, kwam sedert 1920 binnen de katholieke catechese, allereerst in België, de gedachte sterk op dat de ziel van het opgroeiend kind van nature zo ernstig door de erfzonde was misvormd, dat het alleen met het krachtigste middel - het sacrament der eucharistie- op het rechte pad kon worden gehouden. Vanuit dat gezichtspunt was de dag van de eerste communie er een van geestelijk levensbelang. En de voorbereiding daarop moest zo effectief mogelijk gebeuren. Hulpmiddelen hierbij waren de reeds sinds de negentiende eeuw in zwang zijnde devotieprentjes en ook het Genootschap van de H. Kindsheid paste hier goed bij. Het lidmaatschap werd ingeschreven op fraaie litho's naar een Frans ontwerp, waarop bijvoorbeeld te zien was hoe Chinese vondelingen werden opgenomen en gedoopt onder het goedgunstig oog van het Christuskind in de hemel.

Een beeld uit de Kindsheidoptocht in Losser in 1926. Voorstelling van de Vlucht naar Egypte foto: mevr. Poorthuis-Schreur

Het Genootschap van de Heilige Kindsheid kende in de eerste decennia van de twintigste eeuw een zeer snelle groei. Sommigen schrijven dit zelfs toe aan het in zwang raken van de kinderoptochten, maar of dat alleen de oorzaak was wordt door anderen weer betwijfeld.

De belangstelling voor de missie en de betrokkenheid daarbij, werd natuurlijk ook via het onderwijs bijgebracht. Daar werd veel recreatief-instructief materiaal betreffende de missie gebruikt. De missiegedachte moest niet in aparte acties, lessen of preken ingang vinden, maar "harmonisch ingeweven worden in de opvoedkundige werkzaamheden, waarvan het onderwijs op school het voornaamste is". Zo waren er nog in de vijftiger jaren boekjes met verhalen, toneelstukjes en poppenspelen met als onderwerp de missie. De kinderen in de heidense landen hebben stereotype benamingen. Indianen heten Witte Veder, Manta en Zwarte Arend (de tovenaer) Negerjongens

heten Jumbo, Wambo, Simpie, en om het wat moeilijker te maken, Sjourimbele en Samwaka.

In China is er natuurlijk sprake van Ling en Ming en Loe en de communistische soldaten heten Tjoe en Lai.

Missionarissen werden voorgesteld als ware helden, groot van gestalte en doortastend het hoofd biedend aan alle gevaren. En het was natuurlijk ook een bijzonder slag mensen dat zich dit tot levenstaak had gesteld. Het is vaak ongelooflijk wat er door hen werd (en wordt) gepresteerd. De oudste generatie, de pioniers, had een gemiddelde levensverwachting van vijf jaar. Een groot deel haalde dat niet eens. Vaak werd men direct ziek. Koorts, malaria, cholera. En dat alles onder de meest barre omstandigheden.

Maar voor kinderen werden de verhalen geromantiseerd. En spannend was het zonder meer allemaal. Ook wanneer je die verhalen en toneelstukjes nu leest en er met heel andere ogen naar kijkt, kun je je toch goed voorstellen dat dit kinderen heel erg aangesproken moet hebben.

Kinderen wilden ook missionaris worden. Ik herinner me uit mijn eigen jeugd, dat een buurjongen, die tot geen enkel kerkgenootschap behoorde en dus ook niet was gedoopt, door een andere buurjongen werd meegenomen naar de zondagse mis. Hij zat er echt over in dat deze jongen niet in de hemel zou komen en hij vond dat hij moest proberen om hem te bekeren, want hij wilde later naar de missie. Dit was al enige tijd bezig toen de moeder (van de katholieke jongen) hen op een zondag samen in de voorste bank in de kerk zag zitten en daarna een einde maakte aan deze kinderlijke missie-ijver.

Zoals gezegd was er is in de regel veel aandacht voor China. Er was in dat land in 1861 een grote Christenvervolging geweest in Annan. En daarover deden veel dramatische verhalen de ronde.

Daarna kwam rond 1900 de Bokseropstand met al zijn gruwelen. De Nederlandse bisschop-missionaris Ferdinand Hubertus Hamer (1840-1900) werd bij die gewelddadigheden gemarteld en gedood. Hij was in 1865 naar China vertrokken, van 1876-1889 apostolisch vicaris van Kansoe en daarna van Zuidwest Mongolië. Zijn dood maakte natuurlijk grote indruk.

Een andere bekende Nederlandse missiebisschop in China was Coenrad

Abels (1856-1942). Hij was in 1897 tot bisschop gewijd en maakte in China ook een zeer roerige periode mee: Bokseropstand, Japanse bezetting in 1933. Hij stierf op 86 jarige leeftijd, inmiddels meer Chinees dan Nederlander, weliswaar een natuurlijke dood, maar ook zijn leven sprak zeer tot de verbeelding.

In de eerste helft van de twintigste eeuw kwam echter de missie in Afrika meer in beeld. Daar werden geweldige successen geboekt. De Witte Paters, met hun lange witte kledij en een rode fez op het hoofd werden toen het toonbeeld van de missionaris. Die verschijning werd door jong en oud prachtig gevonden.

Een bruine pij en een zwarte toog spraken blijkbaar minder tot de verbeelding.

In de missielanden hadden de missionarissen en missiezusters de zorg voor grote aantallen kinderen. Volgens officiële gegevens uit 1950 verbleven in gestichten voor de allerkleinsten 385.704 kinderen; in weeshuizen: 108.659 kinderen en in scholen (met inbegrip van werkplaatsen en ateliers) :2.802.159 kinderen. En gedoopt werden in datzelfde jaar 537.357 kinderen.

Organisatie

Volgens het Kerkelijk reglement van de H. Kindsheid in Nederland is het genootschap in een parochie of instituut opgericht, wanneer zich onder leiding van de pastoor of rector, of hun plaatsvervanger, een groep van 12 leden vormt.

De pastoor, of in een instituut de rector (priester-overste), is altijd de directeur maar hij kan een andere priester als zijn plaatsvervanger aanwijzen. De afdeling wordt gedragen door zelatrices (ijveraarsters), aangewezen door de pastoor. De hoofdzelatrice moet een zuster zijn, een onderwijzeres of een andere dame met prestige. Zij is belast met de administratie van leden en van de geïnde gelden. Van de zelatrices wordt gezegd: " Als zelatrices worden geen schoolkinderen genomen, maar liefst wat oudere tactvolle meisjes, die met ijver en bovennatuurlijke geest zijn bezielde en op wier nauwgezetheid en eerlijkheid men beslist kan vertrouwen". Zij doen het eigenlijke werk,

brengen het tijdschrift rond, innen de contributie, helpen bij Kindsheidfeesten, collecteren enz.

"Rust niet voordat U het láátste kind van Uw parochie hebt ingeschreven, niet alleen de schoolgaande kinderen, maar àlle gedoopte kinderen", aldus een aansporing uit 1941. Zelatrices kunnen de burgerlijke stand bijhouden, of de priester schuift, als hij een kindje gedoopt heeft, een uitnodiging in het trouwboekje, om het kind direct in het genootschap te laten opnemen.

In de beginperiode was het getal 12 in de hele organisatie zeer symbolisch aanwezig, herinnerend aan de 12 kinderjaren van Jezus. Zo bleven kinderen lid totdat ze 12 jaar oud waren, en werd de H. Kindsheid ingedeeld in twaalfallen; aan het hoofd van 12 kinderen stond weer een ander kind en 12 twaalfallen vormden een onderafdeling enz.

Maar toen al vóór de Tweede Wereldoorlog de leerplichtige leeftijd in ons land en ook in Duitsland werd gesteld op 14 jaar, ging men hier van afwijken. Opvallend is, dat het de meisjes zijn die dit gebeuren in handen hebben.

De reden wordt niet gegeven, maar hel wordt als een voldongen feit gebracht (1941): "Het reglement spreekt meestal van zelatrices, gemakshalve en omdat tot nu toe het Kindsheidwerk feitelijk meestal op de meisjes neerkomt. Niet om zelateurs van de Kindsheidactie uit te sluiten!

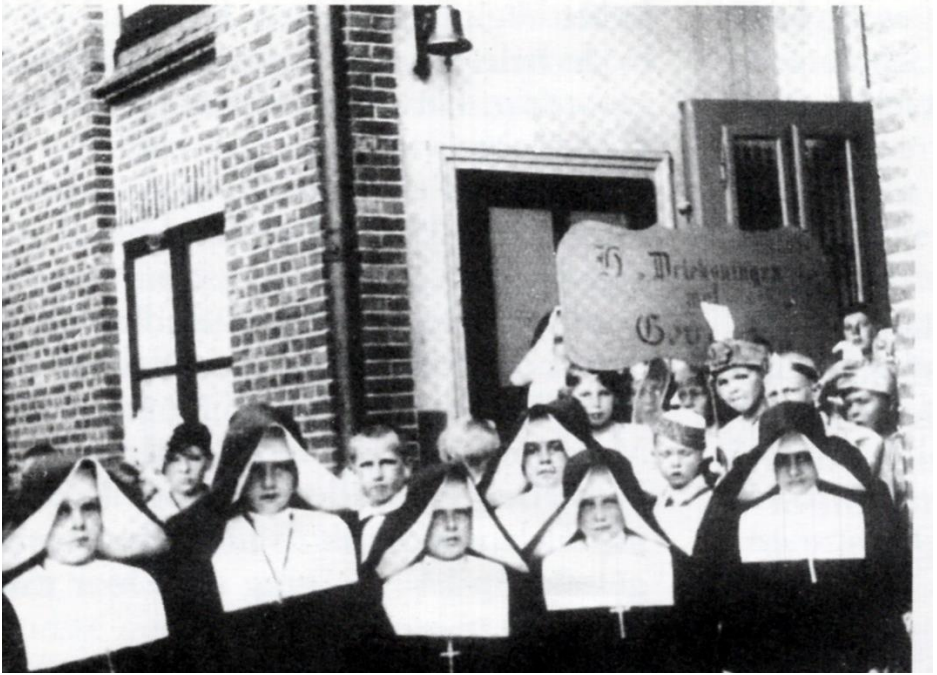
Integendeel!" Het was gewoon een gegeven, dat misschien te maken had met het feit, dat met name de zusters op de katholieke meisjesscholen zich zeer actief zullen hebben ingezet.

In Losser waren dat de Zusters van Liefde uit Schijndel, die het onderwijs verzorgden aan de toenmalige Mariaschool.

Geestelijke gunsten

De H. Kindsheid kende twee "hoofdfeesten", het zogenoemde winterfeest en het zomerfeest. Het winterfeest werd gevierd op een dag naar keuze tussen Kerstmis en Maria Lichtmis (2 februari). In die periode werd namelijk in het bijzonder Jezus' kindsheid vereerd en de roeping der heidenen tot het ware geloof herdacht.

Het zomerfeest viel tussen de tweede zondag na Pasen en eind mei, de tijd waarin de kinderen meestal de Eerste H. Communie doen.

Losserse kinderen, verkleed als zusters van Julie Postel, in het gevolg van de H. Driekoningen tijdens de Kindsheidoptocht.

Het gebed voor de Kindsheiddag luidde als volgt: "Voor de armen en heidenlanden, vouwen wij vandaag de handen en tonen onze missiegeest, op het grote Kindsheidfeest. Daarom willen wij nu knielen, samen vragen voor die zielen: Heer wil toch uw zegen geven, aan die nog als heiden leven".

Daarnaast was er nog een groep feesten aangewezen: die van de beschermheiligen der H. Kindsheid. Dat waren er heel veel: H. Joseph (19 maart), H. Vincentius (19 juli), H.H. Engelbewaarders (2 okt.), H. Theresia (3 okt.), H. Willibrord (7 nov.), Maria's opdracht in de tempel (21 nov.) en de H. Franciscus Xaveriu (3 dec.). Bij gelegenheid van de beide hoofdfesten mochten jaarlijks twee H. Missen worden opgedragen, één voor de levenden en één voor de overleden leden. De afdeling moest dan wel 144 leden tellen, want anders mocht het maar één H. Mis zijn.

Daarbij konden de leden en deelnemers ook aflaten verdienen.

Een aflaat wordt omschreven als een kwijtschelding van straf voor begane zonden die reeds vergeven zijn , maar waar nog wel een straf op stond, de penitentie.

Voor het verdienen van een volle aflaat, waardoor alle straffen werden kwijtgescholden, moest men wel eerst gebiecht hebben en de communie ontvangen. En die aflaten konden de leden van het genootschap en De deelnemers aan vieringen van de H . Kindsheid op allerlei manieren verdienen, per bisdom ook nog weer verschillend. Zo kon een zelatrice, elke keer wanneer zij zich in zette voor het genootschap, een aflaat van 40 dagen verdienen en zo de eventuele tijd in het vagevuur bekorten.

Bij een schrijven van 4 december 1950 stelde Pius XII de Werelddag van de H. Kindsheid in , opdat dit genootschap "steeds meer bekendheid en waardering zal verwerven, en door de openbare gebedsoefeningen en geldinzamelingen tot grote bloei zal komen.", voor Nederland bij schrijven van het episcopaat d.d. mei 1951 vastgesteld op zaterdag vóór het feest van Hemelvaart. In een brief aan de kinderen zegt de paus: "Die heilige Kindsheiddag is jullie missiedag. Op die dag laat je zien dat je veel voor de missie over hebt. Want je belooft om veel te bidden en veel offers te brengen voor de miljoenen arme kinderen, die Onze Lieve Heer nog niet kennen en daardoor veel minder genade krijgen dan jullie".

Optocht

De Kindsheidoptocht werd in Losser verzorgd door de zuster van de voormalige Mariaschool. Volgens aantekeningen in het parochiearchief betrekken zes Zusters van Liefde uit Schijndel op 24 mei 1902 de oude pastorie aan de huidige Kloosterstraat Pastoor Hilhorst heeft ze naar Losser gehaald. Er werd al heel lang onderwijs gegeven in Losser, maar wel zoals gebruikelijk in die tijd openbaar onderwijs. De pastoor wilde daar verandering in brengen en hij klopte aan bij de orde in Schijndel. Hij kende de congregatie van vestigingen in Borne en Twello en na enige tijd werd zijn aanvraag voor een vestiging in Losser gehonoreerd. Wel met enig voorbehoud: voorlopig moest de pastoor tevreden zijn met een naai- en bewaarschool, want een leerkracht voor het lager onderwijs was nog niet

beschikbaar. Die situatie duurt tot 1904. Dan komt in de persoon van zuster Matheo van Heeswijk de eerste zusteronderwijzeres naar Losser en kan het katholieke lager onderwijs voor meisjes van start gaan aan de toenmalige Mariaschool, gesitueerd midden in het dorp aan de huidige Kosterstraat.

Zuster Matheo wordt in 1912 als hoofd opgevolgd door zuster Celesta Vermeltfoort, die blijft tot 1928. Dan treedt zuster Maria Helena v.d. Stappen aan en zij wordt in 1934 opgevolgd door zuster Marie Joanne Vermeltfoort, die blijft tot 1945.

Op één van de vaandels van de H. Kindsheid in Losser, die gelukkig bewaard zijn gebleven, staan de jaartallen 1901 en 1918. Er van uitgaand dat dit het oudste vaandel is, zal het genootschap in Losser in 1901 zijn gesticht door pastoor Hilhorst. Na de komst van de zusters heeft hij ongetwijfeld gevraagd om dit missiegebeuren verder gestalte te geven. De zusters zullen de zelatrices hebben geselecteerd uit hun oud-leerlingen en ook de verdere organisatie hebben verzorgd. Ze hadden nog steeds een naaischool, dus de kledij voor alle figuren die meededen aan de optocht, was een mooi oefenobject voor de leerlingen.

De Kindsheidoptochten werden gehouden in de twintiger en dertiger jaren van de Twintigste Eeuw. Allerheiligen en gebeurtenissen uit de rijke roomse geschiedenis werden ten tonele gevoerd .

Zo was er een boot met de Heilige Ursula , omringd door haar gezellinnen. Volgens de legende, die zich gevormd heeft sedert de 9e eeuw, was zij een Britse koningsdochter, die met 11.000 (oorspronkelijk 5 or 10) jonkvrouwen een pelgrimstocht naar Rome maakte en op de terugweg bij Keulen met al haar gezellinnen door de Hunnen werd vermoord. De legende steunt in zoverre op historische gegevens, dat er waarschijnlijk tijdens de kerkvervolging onder Diocletianus (tot circa 306 n. C hr.) te Keulen een aantal maagden gemarteld werden, zoals daar staat vermeld in de inscriptie in de Ursalakerk. Verder is er niets van bekend, maar het was natuurlijk wel een verhaal, dat zeer tot de verbeelding sprak. En in de Losserse optocht mocht ze dus ook meedoen.

De H. Aloysius (1568-1591) patroon voor de studerende jeugd, die voordat

hij intrad bij de Jezuïeten, eerst als page had gediend onder Filips II, werd samen met zijn medepages uitgebeeld.

Het belangrijkste was de praalwagen, schuin oplopend naar achteren. En daar op het hoogste punt stond de jongen, die Christus Koning mocht uitbeelden. Zijn ouders moesten het meeste betalen. "Christus Koning zijn" kostte in die tijd maar liefst drie gulden, een heel bedrag. Maar of hij echt zo te benijden was is de vraag.

Hij moest de hele weg met één hand een globe vasthouden, ten teken van Christus' heerschappij over de gehele aarde. Hij werd omringd door witte bruidjes, gekleed in de jurkjes die zij bij hun eerste H. Communie hadden gedragen en die ook bij allerlei andere processies weer uit de kast werden gehaald.

De thema's die werden uitgebeeld en ook de prijzen die betaald moesten worden wisselden in de loop der jaren. Een mevrouw (geb. 1916) zegt: "Geloof, hoop en liefde was het duurst, f 2,50. Ik was zelf altijd verkleed als Chinees, maar die kleren hadden we zelf'.

Dayaks waren in Losser altijd van de partij en maakten met name op de kinderen diepe indruk. Dayak zijn kostte tien cent. Deze inheemse bewoners van Borneo waren beruchte koppensnellers en als zodanig een symbool van de primitieve volken, bij wie de missionarissen al heel lang hun goede werken verrichtten. De kinderen kregen een zwarte kous over het gezicht, met voor de mond een fikse rij neptanden. Daarbij nog een rieten rokje en de transformatie tot Dayak was compleet.

Zo werden ook de arme negers uitgebeeld, die ondanks de afschaffing van de slavernij nog steeds het slachtoffer werden van de mensenhandel op het Zwarte Continent.

Aan elkaar geketend met een lang touw en opgejaagd door een slavendrijver met een zweep vormden ze een huiveringwekkend beeld voor de toeschouwers langs de route.

De kinderen werden verkleed en eventueel geschminkt op de Mariaschool. Van daaruit ging het naar de Maria Geboorte kerk, waar de eigenlijke optocht een aanvang nam. De route ging midden door het dorp over de

Gronausestraat tot café Schorffhaar in de Esch en dan weer terug langs de andere kant van de spoorlijn, toen nog Overdinkelse straat geheten.

Zuster Philomea met enkele kinderen in 1935. (foto de heer S. Smit)

Tijdens de optocht werd het volgende gebedje opgezegd:

Zie het kindje Jezus
Het licht en is zo blij
Nu wij nederknielen
Biddend aan zijn zij
Vader moeder eren
Dat beloven wij

Refrein:
Kon het beeldje spreken
O dan sprak het zoet
Kinderen leeft in onschuld
Altijd blij gemoed

Tot slot was er voor alle deelnemende kinderen chocolademelk met een krentenbol, een ware traktatie in die dagen. Maar de beker voor de chocolademelk moesten ze wel zelf meenemen.

De kinderen werden onder meer geschminkt met chocolaepoeder, Buismanpoeder (een toentertijd veel gebruikt koffietoevoegsel) opgelost in water en verbrande kurk. Een non elders uit het land zegt in dit verband:

" Ik herinner me met name het vermakelijke ogenblik, waarop de met chocolaepoeder bruingemaakte indiaantjes, genietend elkaars wangen aflikten".

Het moeten betalen voor de deelname aan de optocht, ook al was de opbrengst dan bestemd voor de missie, zal door kinderen niet altijd als even leuk zijn ervaren. Altijd Dayak zijn, omdat dat het goedkoopste was, had je natuurlijk ook wel een keer gezien. Een jeugdherinnering van een man elders uit het land: " Ik werd op de bewaarschool toch wel als kind uit de kleine burgerij op mijn plaats gezet, toen ik voor de optocht van de Heilige Kindsheid als Chinees enkel mijn gezicht geel mocht laten maken onder een platte hoed met een vlecht, omdat die gedaanteverwisseling maar vijftien cent kostte, toch al de prijs voor een heel brood, en voor de felbegeerde witte en paarse kledij van paus of kardinaal vijf guldens moesten worden afgedragen. Daar kwam nog bij, dat ik mij tussen die vele goedkope Chinezen achter de rug van een missionaris- van-twee-vijftig niet zo zeer een Aziatische bekeerling, maar een bedelaar voelde, want ik kende Chinezen enkel van de kermis, waar ze met een soort broodtrommel voor hun buik met een sinistere glimlach pindarepen verkochten".

De voormalige redacteur van "De Tijd", Herman Hofhuizen (1917-1996), geeft zijn gemengde herinneringen aan de optochten als volgt weer: "Wij organiseerden tussen de bedrijven door ook missie- en kindsheidoptochten. Zie hier twee evenementen, die mijn verdere religieuze leven in hoge mate mede hebben bepaald. Vrijwel het hele gezin had bij dergelijke gelegenheden een functie.

Mijn vader liep, met een kartonnen rol in de hand ,als ordecommissaris de hele route langs de stoet, mijn zus liep er als negerin in mee en mijn broer

zelfs als een atheïstische Chinees, die zijn lelijke geloof drastisch bewees door een afgodsbeeld mee te torsen. Zelf was ik herder. Ik weet nog steeds niet hoe die nuttige maar argeloze functie in het geheel paste, maar ik denk dat men er uiteindelijk tóch tegen opzag alleen maar onchristelijke woestelingen te laten meelopen. Als herder werd je in een pakje gehesen, bestaande uit een witte kniebroek, met witte kousen en een wit vestje.

Je kreeg een hemelsblauwe sjerp om het middel, een strooien hoed op je kop en een stafje in de hand. De eerste keer vond ik het wel aardig. Maar bij de volgende keer wilde ik toch liever wat hartigers voorstellen.

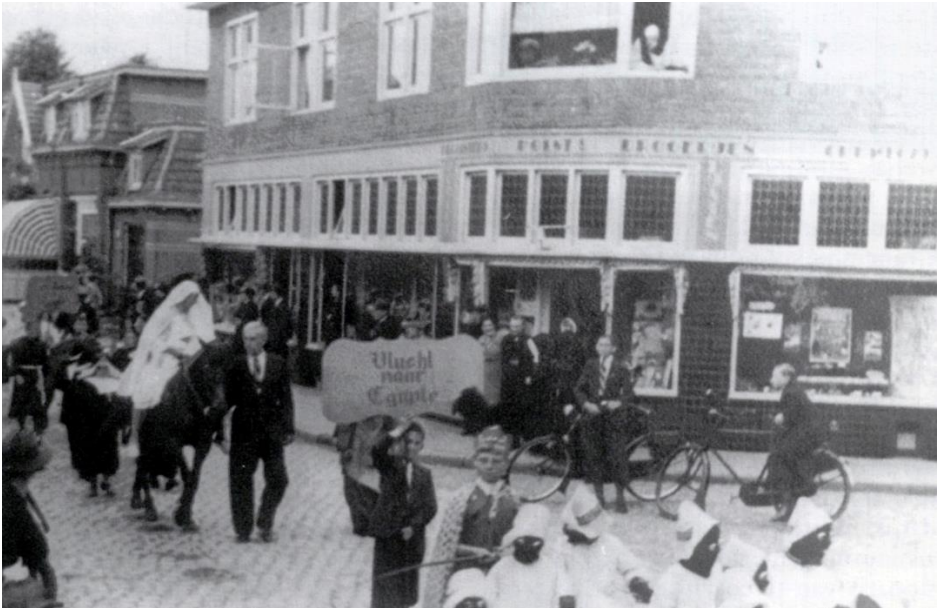
Ik ging dus naar de meester en zei dat ik er voortaan de voorkeur aan gaf als Indiaan, Eskimo of liever nog als neger mee te bidden. Hij zou de zaak ter bevoegde plaatse bespreken, maar toen het zover was, bleek ik tóch weer herder. Mijn familie zei dat ik er snoezig uitzag en zij maakten kiekjes van mij, maar inmiddels ging mijn zus weer mee als negerin en mijn broer als heidense Noorman of daaromtrent. Ik weigerde verder iedere medewerking als herder- als 'herdertje', God zal het beteren- maar het mocht niet baten. Nooit heb ik aan enige missie- of kindsheidoptocht Meegedaan dan met de zoetsappige blauwe sjerp om de lenden. Eén keer dreigde ik Onze Lieve Heer dat ik het niet langer nam en dat ik, als ik weer 'herdertje' Moest wezen, Hem nooit meer zou geloven; maar ook dat mocht niet baten. Het niet geloven daarna lukte overigens ook niet zo best. Het is mij nimmer gelukt".

Ook een mevrouw in Losser vertelt in dit verband: "Ik stelde met mijn broer en anderen altijd St. Aloysius voor met zijn pages. Maar wij hadden die kleren zelf in huis en toen wij ze waren ontgroeid, hebben we ze aan de zusters gegeven". Er waren dus ook vaak hele praktische redenen voor dit alles.

Opvallend is, dat er in het gemeentearchief nergens een vergunningaanvraag of toestemmingverlening terug te vinden is. Het ging om een optocht op de openbare weg, dus dat zou wel in de lijn der verwachting liggen. Optochten behoorden tot de portefeuille van de burgemeester, en het lijkt er op alsof er een stilzwijgende afspraak bestond met de pastoor, die de papieren rompslomp voor beiden overbodig maakte. Over geen enkele kerkelijke

optocht of processie is iets terug te vinden, met uitzondering van een Mariaprocessie in Zuid-Berghuizen.

Het is dus niet te achterhalen in welke periode deze Kindsheidoptochten precies hebben plaatsgevonden, maar zoals gezegd, uit de verhalen blijkt dat dit in de twintiger en dertiger jaren was.

Het jaar van deze optocht is niet bekend, maar de plaats waar deze foto gemaakt werd is ook nu nog heel herkenbaar.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog was het zonder meer verboden en daarna is het gebruik niet meer opgepakt.

De jaren dertig van de Twintigste Eeuw worden beschouwd als de bloeiperiode van de Nederlandse missie. Er werd toen een ongeëvenaard aantal missionarissen uitgezonden en de inkomsten van de pauselijke missiegenootschappen bereikten een recordhoogte.

Nederland zond toen relatief het hoogste aantal geestelijken naar de missie. Op elke negen missionarissen die wereldwijd aan het werk waren, was er één Nederlander. Dat komt neer op 11% van het totaal, een feit dat de zich nog steeds emanciperende katholieken met trots vervulde.

Vanuit Losser zijn in de loop der jaren verschillende paters en zusters naar de missie vertrokken. Zo was zuster Maria Gerarda Beld sinds 1923 werkzaam in Indië. Zuster Gervink was daar in 1924 ook naar toe gegaan en zuster Elferink was er sinds 1931 werkzaam. Zuster Beunders vertrok in 1947 naar Zambia. De familie Groensmit had twee zonen in de missie. Pater Heinz Groensmit (geb. 1917), missionaris van de H. Geest vertrok in 1947 naar Angola. In 1975 keerde hij ziek terug, totaal ontredderd door de burgeroorlog die het land teisterde. Hij werkte nog twee jaar in het Duitse Wetserode en overleed in 1977. De andere zoon van de familie, Gerard, was werkzaam in Brazilië. Maar ook nu zijn er nog steeds paters uit Losser werkzaam in de missie. Pater Bruns zet zich in op de Salomons-eilanden in de Grote Oceaan en pater Mulderink verricht zijn missiewerk in Australisch Nieuw-Guinea .

Dan volgt nu de tekst van het Kindsheidlied, dat bij feesten en optochten werd gezongen en dat met name de ouderen zich wellicht nog zullen herinneren. En tot slot een verhaaltje, één van de vele, zoals ze nog aan het einde van de vijftiger jaren van de vorig eeuw in de scholen werden gelezen en voorgelezen.

KINDSHEIDLIED

Gaat uit naar alle volken. En doopt hen in mijn naam,
wilt hun mijn leer vertolken. Brengt al mijn schapen saam,
zodat er eens zal wezen: Een kudde groot en schoon.
Geen vijand zult gij vrezen. Ik ben uw eeuwig loon.

Getrouw aan deze woorden, zijn velen blij gegaan,
naar onbekende oorden, om daar in Jesus' Naam,
zijn heilige leer te preken.
Zij wisten het hun plicht, in 't duister te ontsteken,
Gods glanzend hemellicht.

Maar ook voor ons weerklonken, de woorden van Gods Zoon.

Ook ons heeft Hij geschonken, die opdracht stralend schoon.
Voor Hem dus blij gestreden.
Wij willen -groot of klein- door offers en gebeden,
ook missionaris zijn!

LIEVER STERVEN DAN HET KRUIS VERTRAPPEN

Gedurende de grote Christenvervolging van Annan in 't jaar 1861 werden 25 mannen met hun vrouwen en kinderen in Bagion voor 't gerecht gesleept. 't Proces was kort. De aangeklaagden waren Christenen en bekenden het fier. Maar toch wilde de grootmandarijn hun genade verlenen, als ... ze hun geloof verzaakten. Een kruisbeeld werd op de grond geworpen en de rechter eiste van de mannen dat ze het zouden vertrappen.

Ademloze stilte. Aller ogen zijn in de hoogste spanning op de mannen gericht, die voor zulk een vreselijke keus worden gesteld. Als vastgenageld aan de grond staan ze daar, maar dan roepen ze als uit één mond: "Neen, we zullen 't nooit doen!" De mandarijn springt op van woede; de beulen treden naar voren ... een schreeuw ... gehuil van vrouwen en kinderen, 25 hoofden vallen in het zand. De grond is met het bloed van de martelaren gedrenkt.

Nu wendt de mandarijn zich tot de vrouwen en kinderen: "Treedt het kruis met voeten, of jullie treft hetzelfde lot!" "Wij kiezen de dood", klinkt 't eenstemmig. De mandarijn knarsetandt van woede. Hij staat op van zijn zetel om weer een doodvonnis uit te spreken. Daar breken de heidense toeschouwers door de rijen van de soldaten en vragen met aandrang om genade.

"Afval of dood!" dondert opnieuw de mandarijn. "De dood!" antwoorden de moedige vrouwen. "De dood!" roepen de onschuldige kinderen hun moeder na. Maar zie, vier vrouwen beginnen te weifelen. Sidderend en met gebogen hoofd schrijden ze door het bloed van de martelaren naar het Kruisbeeld. Een meisje van 18 sluipt hen na. Opgewonden, vechtend met zichzelf, staan ze voor het beeld van de gekruiste Heiland. Ze bedekken hun gezicht en kunnen niet besluiten het teken van hun heil te vertrappen.

"Willen jullie sterven?" vraagt de mandarijn. "Sterven, sterven!" klinkt het uit het groepje getrouwen, maar de vijf in het midden antwoorden niet. "Ik vraag toch maar een kleinigheid", gaat de mandarijn vleierend voort, "loopt slechts over dit hout en ik schenk jullie het leven, de vrijheid".

Dan loopt één vrouw haastig over het kruis; de vier anderen volgen.

Maar nauwelijks is de stap gedaan, of ze zinken neer en schreien van schaamte. Het hele groepje van Christenen valt op de knieën en bidt luidop: "O God, vergeef haar deze zonde" . "Mijn dochter, wat heb je gedaan?" jammert een oude vrouw en snelt op het ongelukkige meisje toe. Het kind barst in heftig snikken uit en knielt midden in het bloed van de martelaren. De soldaten springen toe en trachten haar van de moeder te scheiden. Vergeefs! Het meisje staat op, neemt het kruisbeeld en spreekt tot de gezellinnen: "Gij hebt me tot zonde verleid, nu volgt me ook in de boete". De trouw geblevenen vallen aanbeddend neer; de vier anderen snikken luid en smeken om vergeving. Daarna treden ze voor de mandarijn en zeggen met vaste stem: "Wij hebben gezondigd, wij moeten het eerst sterven! Dood ons!" En gewillig bieden ze hun hoofd voor de genadeslag.

Maar daar gaat een geweldige beweging door de rijen van de heidenen, die vol verbazing het ontroerende schouwspel hebben gevolgd. Steeds dringender eisen ze genade, steeds machtiger klinkt de roep: "Eer aan de vrouwen van de Christenen!" Met strak gelaat verheft zich de rechter en laat de vrouwen vrij. En als ze zich verwijderen, zegt ook hij zachtjes: "Eer aan de vrouwen van de Christenen".

Geraadpleegde literatuur

Alle kinderen Godskinderen: over wezen, doel en werking van het Pauselijk Genootschap van de Heilige Kindsheid. Z.j.

Coninck, Pieter de. Roomsche in alles: het rijke roomse leven 1900- 1950. Zwolle, 1996.

Encyclopaedie van het Katholicisme. Bussum, 1956.

Gemeentearchief Losser.

Internet.

Katholieke encyclopaedie. Amsterdam, 1952.

Kerklaan, Marga. Het einde van een tijdperk: 130 jaar persoonlijke belevenissen van Nederlandse missionarissen. Baarn, 1992 .

Pijfers, Herman. Memoriale: katholiek leven in Nederland in de twintigste eeuw. Zwolle, 1996.

Plas, Michel van der, en J. Roes. De kerk gaat uit: familiealbum van een halve eeuw katholiek leven in Nederland. Bilthoven. 1973.

Reglement van het Genootschap der H. Kindsheid in het Aartsbisdom Utrecht. 1920.

Rietveld-van Wingerden, Marjoke. Jeugdijdschriften in Nederland en Vlaanderen, 1757-1942. Leiden, 1995.

Spelende Kindsheid. Roermond, 1955. 3dln.

Spiertz, M.G. Van aartsbisschop tot zonnelied: sleutels tot het katholieke erfgoed. Nijmegen, 1998.

Wereldbond der kinderen: Pauselijk Genootschap der H. Kindsheid (Statuten, Reglement, aanbevelingen, geschiedenis enz.) Roermond, 1943.

UITGAVEN VAN DE STICHTING HISTORISCHE KRING LOSSER

Het Teylershuis en zijn bewoners (1974) door L.G. Poorthuis; f 4,50

Het Heininkshoes in Dorp Losser (1975) door H.Z. Scherphof-Bekker en L.H.M. Olde Meierink; f 4,50

Monumenten van Losser (1980) door L.H.M. Olde Meierink; f 15,00

Losser voorheen en thans II (1981) door C.J.A. van Helvoort; uitverkocht

Losser voorheen en thans I (fotomechanische herdruk 1996) door C.J.A. van Helvoort; uitverkocht

St. Catharina-klooster Almelo en Klooster Maria Vlucht op de Glaan (1983)
door Adriaan Roelofs; f 10,00

Grondstukken en bewoners van Dorp Losser omstreeks 1820 (1986)
Grondstukken en bewoners in de Marke Losser omstreeks 1832 (1989)
3 delen en map met kaarten; f 25,00
Alle veldnamen, boerderijen, huizen, bewoners/ eigenaren en daarbij een
schat aan historische gegevens. Een onmisbaar standaardwerk voor iedereen
die geïnteresseerd is in de geschiedenis van Dorp en Marke Losser.

Losser en zijn kerkdorpen in oude foto's deel I (1987) door Thea Evers-Evers;
uitverkocht

Losser en zijn kerkdorpen in oude foto's deel II (1994) door Thea Evers-
Evers; uitverkocht

Losser omstreeks 1890 (1991) door Thea Evers-Evers; f 10,00

In Losser is niets gebeurd ... 1940-1945 (1995) door J.J. Luizink; f 25,00

De Schultinchof Losser (1996) door H.Z. Scherphof-Bekker en C.S.M.
Meijerink-Hannink; f 4,50

400 jaar Hervormden in Losser (1998) door Georg van Slageren; f 25,00

Het erve Beernink (2000) door H.Z. Scherphof en C.S.M. Meijerink-Hannink:
f 27,50

De uitgaven van de Historische Kring Losser zijn verkrijgbaar bij de
penningmeester G.W.Th. van Slageren,
Hogeweg 36, 7582 CH Losser, tel. 053 538 28 50